

értelmeződik, mintha az alászállást követően, a halálon túlról, a „temetőnél lentebb / életemből” térne vissza. Ezt azonban egy faramuci feltámadás követi, a viselt „stigma (sebhely) figyelmeztető, valahogy befejezetlen a történet, mert „alcás gyilkosod / többszöröse egy infarktusnak, hét-szer / annyi a maszlag, kizárólagos / a gög, a gúny, eszeveszett önérdék / bandázik, virágéneket tapos, / mondat: Úristen, én nem vagyok itthon? / mondom: Úristen, én nem vagyok itthon!” A *Féreg viszi az álmat*ban meglepő természetességgel olvad eggyé költészetében a biblikus-mitológikus szüzsé- és motívumkincs a realiztikus elemekkel, mint például a falban a kígyó és a lehallgatás, a megváltásért lehulló alma, amikor nincs bűn, az alma inkább lehullik, hogy bekövetkezzen, aminek kell, így talán majd a megváltás is.

A finom nyelvi, formai megoldások, a részletező, érzéletes leírások a versben is a prózairó alaposágával, a prózában is a lírikus költőiségével, a visszatérő témák, motívumok, az állandóságok és változások vizsgálata, értelmezése a részletek felé csábítja az olvasói figyelmet. Emellett a kötet egészében összegző, számvető jellege mindvégig hangsúlyos marad. Egy korszak, s 1956 mindenkor emlékezet számára történő költői rekonstrukcióját tekintve éppúgy, mint a talán 1980-as évektől gyakori vá váló létösszegző versek fényében. A III. részben szerepeltetett két prózában, az *Ezredesné csillagokban* és a *Ködben*, amelyeket az *Árokból jön a törpe* felejthetetlen kötetből is ismerhet az olvasó, különleges elbeszéléstechnikák, narratív eljárások követhetők nyomon. A két elbeszélő két nézőpontot tesz dominánssá, az elbeszélőt és a levél szerzőjét, melyek a történetiség mellett, a legmélyebb emberi érzésekben, gondolatokban találkoznak, érnek össze, az egyes nézőpontok megértését segítve. A realiztikus elemek, a korjellemző próza felé irányítanak az értelmezést, de különösen a *Köd*, amelyben a levélíró anya és az elbeszélő „anya” kvázi ugyanaz, valóság és fikció, valós és teremtett elbeszélő, a különféle idősíkok, a belső és külső nézőpont, a személyesség szintjei összemossódnak, hangsúlyosabbá teszi azt az ontológiai, összegző jelleget, mely a kötet egészére jellemző.

Hogy a várakozás története hogyan végződik, lesz-e vége, nem tudom. Az ítékezés joga, úgy vélem, nem a miénk. Viszont jogunk van köszönetet mondani, emlékezni, erőt merítve tisztán, szeretettel cselekedni. Ágh István kötete számvetésre, szembenezésre, gondolkodásra inspirálja az olvasót. Valami nagy emberi változásra lenne szükség, hogy ne kelljen megváltva megváltásra várni, talán még nem késő szellemi, morális értelemben „lekapcsolni a biztosítékot, / s mint tenyeret belehelni ezt a házat” (*Csak egy halottól...*), a világot, amelyben élünk.

Ekler Andrea

Emelkedő égtájak Megfordult égtájak;
Serfőző Simon versei
Szépírás – Orpheusz
Bp., 2007.

Új kötetében Serfőző Simon gondolatainak őszinteségével becsüli meg önmagát és tisztel meg bennünket, olvasókat. Együtt lélegzik a korrallal, amely immár nemcsak a jelen, de egy darabnyi történelemmé lett múlt idő is.

Serfőző Simon költészete mindig is a vállalásnak, a közösséggel való azonosulásnak a lírája volt. Legjobb verseiben ezt a rá jellemző stílus eltéveszthetetlen eszközeivel oly módon prezentálta, hogy az ihlet érintette szöveg a hagyomány és a modernség pólusai közt kifeszített szívárványszínű verskorpuszként gyulladt föl. S hogy új kötetében ez így maradéktalanul sikerülhetett, ahhoz a hagyománytól el nem szakadó, ám a jövőért a korrallal folytonosan perlekedő Én ereje kellett. Serfőző évtizedeken át bírta erővel ezt az intellektuális munkát, állta az élet hullámveréseinek próbáját.

A kötet első ciklusa a *Nagyobb napot gyűjtani* című, mintegy lendületet adó kifutópályája a címadó, a *Megfordult égtájak* felszárnyaló második ciklusának.

Amit az első ciklus verseinek tág ölelésével befog, az a személyes élethelyzet és a nép, a nemzet sorsával való összeolvadás élménye. A kilátóponthoz érkezett életút érzülete, a számvetése, hogy inntől fogva a versek minden sorát a kimért idő fényei sugarazzák be. Hogy a szavaknak és a gondolatoknak inntől fogva önmagukért helytállni képes erővel kell megszületniük. Korunk anomáliáira s az ellentmondásokból fakadó feladatokra, Vörösmartyt idéző filozofikussággal tekint: „Mi miatt halt ki annyi / nekibuzdulás, akarát? / Nem haladt odébb a világ, / ma is úgy ment le a Nap” (*Ma is*). S hogy mi-féle feladat és mennyi munka tornyosul még előttünk, arra a *Falat támasztva* soraival utal: „Honnan a sok dologtalan kéz” – kérdi, pedig „Gyűrték a munkát valamikor.” „Szolga kezékké lettek, legyintgetők, / kivertek fogásukból a szorgalmat.” S most, amikor az aládúcolás munkájára lenne szükség, mert „Omlik az ország ereszalja”, tétlenségre kárhozható „Falat támasztva tekintgetnek / a munkanélküli szerszámok.”

A második ciklusban néhány nagy vers felemelő erejével folytatódik a lendület. Számot vet életének fordulataival, többek között a letűnt idők mára bizonyossággá lett élményével, őt is besúgók vették körül (*Most tudom már, Azt láttam*). A költő számot vet csalódással, reménytelenséggel (*Nem itt éltem, Nem hallják?*), majd pályatársakat idéz meg, Bella Istvánt, Kalász Lászlót avagy József Attila alakját. És itt található a tipikus versjegyek alapján klasszikusan serfőzői-

nek tekinthető vers is, a *Megfogyatkozom*: „A kisablakkal éjszakázom itthon. / Levegővel lehülök. / Megfogyatkozom Holddal. / Tekintetem után nézek / messzire a házban.” „Az arcátlanság körülvihog, / bokrokkal belerándulok.” „Menyezetem megaláz, / magasságának fölényével.” S végül szól az immár örökös hiányról, a szülők elvesztéséről (*Kifészítették, Sirató*). Ez utóbbi a kötet azon záró öt verséhez tartozik, melyekben Serfőző Simon minden eddigénél mélyebb tónusú, kiérleltebb hangon szólal meg.

E testamentum-versék vélhetőleg új korszak nyitányát jelentik költőnk munkásságában. Serfőző Simon költészeté eddig is olyan teljesítményigényű líra volt, amelynek legjobb darabjait markáns értékarakter hitelesítette.

Verseiben most másképp kapaszkodnak össze a szavak. Egymás után gördülő mondatai messziről indult és messzire tartó hangokat hordoznak. Szavai mintha egy még ki nem nyílt tér felfedezésére indulnának, egy olyan tér felé, amely nemcsak újdonságokat, de félelmeket is tartogat a megismerő számára. „Mások a reggelek, / amelyeket ébrednek magamnak. / Az éjszakában / más bolygófény suhan. / A madarak, / a magasság kenusai, / más irányba indulnak” – írja, „Mintha megfordultak volna / az égtájak.” „Célponttá vált, / ami eddig cél volt.” Mintha a remény abban az új világban, szemben a korábbiakkal, nem létezhetne másként, csak párban a reménytelenséggel. „Más erők küzdenek, / mint amelyekkel én küzdöttem, / sárkánylábnyomukat / még látni mögöttem.” És mégis, ott, a végső térbe zárva, mintha a szív dobogna, hogy az élni akaró élet hangjait kavargja a fölszálló üzenetekbe. S hogy ne csak hallhatók, de láthatók is legyenek e hangok, szöveiteit főtt, a végtelenbe tartó útjuk kezdetén figyelmeztetésül valami szokatlan, talán a semmiből érkező fény járja át. Egy minden eddigénél alattomosabb korszak eljövételét, egy paradigmaváltás kezdetét vizionálva, amelyet követően a humanizmus, a tisztesség és a szabadság értékeit vallók kényszerülnének a Föld elhagyására: „Más félelmek korma / rakódik rám. / A jegenyerakéták más / parancsra várnak, indulásra készen, / hogy a völgyek silóiból fölsüvöltsenek, / elhagyják a Földet.” (*Más erők*).

Az itt olvasható öt darab közül a *Sirató* című hosszúnak számító vers az apa elvesztésének fájdalmas éneke, amelyben különös líratechnikai bravúrnak lehetünk a tanúi: a versben megidézett idő és történésfolyam dimenziójában az apa egyéniségével a költő a maga énjét kapcsolja, olvasztja össze és alakít ki egységes sorsegyéniséget. A világ szemléletében, az élet dolgaiban apa és fiú egysorúvá válásának a lírai történésfolyam azon pillanatában válunk tanúivá, amelyben a szimbolikusan beteljesülő találkozás válik, bár különbözőképpen, de mindkettejük sorsélményévé: „Nem a bajtársak élén, / szakasz szerszámot parancsnokolva, / találtak egyszer csak az ágyban. / Fuldo-

koltál dunna-habokban” – írja. „Szalmaszálad voltam: kapaszkodtál belém, / mentőcsónakod, hogy partot is érj.”

A két alany ilyen egytlényegű sorsegyéniséggé válása olyannyira elementáris, hogy a versbéli poétikai idődimenzió még az eltérő korosztályhoz tartozásból fakadó, avagy a már azonos időben de külön töltött időszakok egymásba hajlítását is megoldja: „De hol vannak már / azok a szélhalmok, / amelyeken még én is jártam? / Hol a lópaták nyomai, / amelyek utánad rúgtak?” Ennek következménye, hogy a versen végigvonuló idő és történésfolyam mintegy megkettőződik, s az apa hiánya saját cselekedetkévé stilizáltan is megjelenik: „De nem baj, úgy tesztek, / mintha a jászol előtt / régóta nem a semmi kérődzne, / nem az alá kellene almoznom. / Nem a szélnek szórnék ocsút.”

A versben a magyar mitológia egyik érzékenyen átéllyegített motívuma is megjelenik. Míg a *Cantata profanában* az aranyszarvas nyomába eredő, szálláshelyüket elhagyó fiúk, hogy a tiszta forrásból ihassanak, maguk is szarvassá kell változzanak, elveszítve ezzel az övéikhez való visszatérés lehetőségét, addig a *Sirató*-ban megidézett szimbolika metamorfózisában mindez úgy jelenik meg, hogy a fiúnak újra és újra vissza kell térnie szülőhelyére, hogy ihasson a tiszta forrásból. „Nem úgy jöttem én, / sose úgy jöttem, / gyárkémény szarvakkal / ajtódon be ne férjek.” „Jöttem csak, jöttem, / mint aki el sose mentem. / Világot ha jártam, / tiszta forrásból csak itthon ihattam.”

Az apa fájdalmat ébresztő elvesztése jelenik meg a következő mondatokban is: „Csak ne láttam volna” „A templomi lobogókat... / a Máriás zászlót fölemelkedni a szélbe.” S a vers platóján a sziklakemény szavakból emlékkatedrálissá emelt sorok: „rögök vetették utánad magukat. / Az ég tetőzete megomlott, hulltak / föléd a nappalok, éjszakák. A tanyapadlás, / amit anyámmal tapasztottál, hullott / lécestől rád. Hullott szekérkerék, ágydeszka, / rossz taligaláb, sarat kovászoló bakancsod. / Elhajtott tehened bőgött a szélviharból.” S mindaz, ami az apával a földbe száll, az egyúttal az egymást egymásban azonosító kortapasztalat. Egy olyan kor tapasztalata, amely már már megkönnyebbülést ébresztőn kényszerít ki ilyen szavakat: „Jobb már neked ott”, „Hogy már nem tudod meg, / milyen új erőszaknak kellene / a járomba kényszerülő fejek. / Messziről milyen új félelmek suhognak.” Ezért, hogy a sorsegyéniségként elvesztett apa kettős fájdalom a fiú számára. Hiszen a veszteség, egy közelgő, önvessztő vereség szimbóluma is. „Süvölt a világűr hidege. / Míg a magasból távcsövön, / a Holdon át figyel, / figyel az Isten.” Egy olyan fenyegetően közelgő, megsejtett idő, amelyben az önmagunkat is felülmúló, magabizó erőnkön kívül reménységgel hinni, bízni már csak a Teremtő segítségében lehet.

Bereti Gábor